

PORTEKİZ (LİZBON) ÇAPRAZ SORGU SEMİNERİ

Batıda Atlas Okyanusuna bakan Portekiz'li, güneydoğuda Tejo Nehri kuzey ve güney olarak ikiye ayırıyor. Portekiz, Avrupa'nın en batısında yer alıyor ve karanın bittiği yer olan Cabo Da Roca ile Atlas Okyanusuna dayanıyor. Okyanus dışındaki tek sınırı ise İspanya. 10.500.000 kişilik bir nüfusa sahip olan ülkenin, iki büyük şehri var. Lizbon, diğeri ise Porto. Nüfusun neredeyse üçte biri Lizbon'da yer alıyor. Colombo, Vasco Da Gama, El Cortes Ingles gibi büyük alışveriş merkezlerinin ve daha bir çok yabancı yatırımcının var olduğu şehir Lizbon. Ülkenin ekonomisi sıkıntıda, ticaretin merkezi Lizbon. Bu şehirde görülmesi gereken yerleri şöyle sıralayabiliriz:

- 1-Elevator de Santa Justa (Gustave Eiffelin yaptığı asansör Bairro Alto ile Chiadoyu birbirine bağlar)
- 2- Se-catedral (Miradour) (Şehrin simgelerinden biri camiden bozma kilise)
- 3- Baixa-pompalina (Şehrin aşağıda kalan kısmı, deprem sonrası kurulmuştur)
- 4- St.George Castle(Şehrin izlenebileceği, fotoğraflanabileceği en yüksek yer)
- 5- Alfama (Orta eski nostaljik Lizbon)
- 6- Pena Sarayı (Unesco'nun kültür mirasına aldığı ilk yapı. Zamanın eskilerde donmuş olduğu bir saray)
- 7- Gulbekian Müzesi
- 8- Kaşifler Anıtı (Şehrin sembolü)
- 9- Belem Kalesi ve Müzesi (Unesco'nun dünya mirasına aldığı depremde zarar görmemiş bir diğer yapı)
- 10- Antia confeteria de belem (1837lerden günümüze gelmiş Lizbon'un meşhur pastanesi Jeronimos Manastırına yakın Pasteis Belem tatlısı ünlü)
- 11- Jeronimos Manastırı ve Kilisesi
- 12- Museu Coleusum (Jeronimosun yanından görülebilen müze)
- 13- Bairro alto-chiado (Şehrin en iyi 10 alışveriş caddesinden biri)
- 14- Cascais (Eski yazlıkların bulunduğu sayfiye yeri)
- 15- Cabo da roca (Batıda karanın okyanusla buluştuğu son nokta)
- 16- Sintra

Projesi kapsamında gezilen yerlerden biri, Santa Maria Kilisesi. Lizbon'daki en eski ve en büyük kilisedir. Tarihsel özelliği bulunan Santa Justa asansörünü görüyoruz. Bu asansöre çıkıp tüm Lizbon'u yukarıdan izlemek mümkün. Bunun dışında şehirde Avrupa'nın en uzun köprüsü olan Vasco da Gama Köprüsü bulunuyor.

Belem bölgesi, şehir merkezinden Atlas Okyanusu yönünde 6-7 km dışarda olan bir muhit. Torre de Belem ya da Belem Tower, Pastais de Belem, Kaşifler Anıtı (Monuments to the Discoveries), (Jeronimos Monastery) Manastır bu bölgededir. Belem Tower'dan sonra Lizbon'a doğru yürüyüşe geçtiğiniz zaman Kaşifler Anıtı çıkacak karşınıza. Bu anıt ünlü Portekizli denizcilere ithaf edilmiş. Heykelin yeri de özellikle seçilmiş. Çünkü Portekizli denizcilerin dünyayı keşfe çıktıkları yeri temsil ediyor burası, tam da Tagus Nehri'nin Atlas Okyanusuna döküldüğü yer. 15. ve 16 yy denizcilerinin figürleri yer alır heykelde. En bildiklerimiz Vasco de Gama ve Macellan'dır. Belem'de ünlü pastane "Pasteis de Belem"e uğradık ve ünlü Belem pastasının tadına baktık. Belem Kulesi, 1755 yılındaki depremde, yerinden iki yüz metre öne kayarak denizin içine oturmuş. Bundan sonra da deniz dolduruldukça neredeyse kara ile yeniden birleşmiş. Elli iki metre yüksekliğindeki Kaşifler Anıtının üzerinde Denizci Henry elinde bir karavela tutarken uzaklara bakar. Yelkenlerini rüzgarla doldurmuş gemideki denizciler, bilim ve din adamları nehre dönmüş yüzleri ile

geleceğe bakışı temsil eder. Anıtın önünde de, Salazar döneminde yapılmış olan dev bir dünya haritası vardır. Yine sahildeki Jeronimos Manastırı, dikkat çekicidir.

Fado, Portekiz`de bir halk müziği türü. Bu müzik gitara benzeyen bir entrüman (Portekiz gitar da deniyor) ve bir klasik gitarla birlikte bir sarkicinin performansına dayanıyor. Acıklı aşk hikayelerinin notalara dökülmüş hali Fado... Portekiz`in Blues müziği olarak da söylenen Fado, on dokuzuncu yüzyılda Alfama`nın dar sokaklarında doğmuş. Denize açılıp da dönemeyen, ancak günlerce deniz kenarında yolları gözlenen eşlere, sevgililere duyulan özleme yakılan bir ağıt.. Önceleri tavernalarda, randevu evlerinde, batakhanelerde rağbet gören Fado, daha sonraları Portekizlilerin melankolik ruh yapısının ifadesi haline gelmiş. Fado`nun Brezilya ve Afrika kökenli şarkılarında acı, tutku, keder ve pişmanlık anlatılır. Şarkılara genelde on iki telli Portekiz gitarlarıyla iki müzisyen eşlik eder. Yüz elli yıl önce ölmüş olan ilk Fado şarkıcısı Maria Severa`nın anısına saygı göstermek için bugün bile fadistalar omuzlarında bir şal taşır. Fado kulüplerinde, her fadista üç şarkı söyleyip çekilir. Bu kulüplerde genelde altı, yedi fadista sahneye çıkar. Fadistalar kesinlikle mikrofon kullanmazlar.

Lizbon`un çevresinde UNESCO tarafından Dünya Mirası statüsüne alınan Sintra Kenti bu güzelliklerden sadece biri... Pena Sarayı, boyları 100 metreyi bulan ve Kuzey Amerika kökenli Sequoia Sempervirens denen ve bazıları tam 2000 yıl yaşayan ağaçların arasında saray mı cami mi kilise mi yoksa hepsi birden mi anlaşılması zor ama güzel bir bütünlük sunan bir saray. Cami gibi kubbesi var, kale duvarları ve burçları ile güneşin altında sapsarı rengiyle parlıyor. Sonra Cascais. Lizbonluların -sanırım sadece zengin olanlarının- sayfiyesi. Mis gibi deniz, yemyeşil bahçeler içinde içerisi görülemeyen malikaneler...

Lizbon, İstanbul`un bir ikizi. Okyanustan 13 km. içeriye giren Tejo nehri, şehri aynı İstanbul Boğazı görünümüyle ikiye bölüyor. 25 Nisan köprüsü ve Avrupa`nın en uzun köprüsü Vasco di Gama şehrin iki yakası arasındaki ulaşımı sağlıyor. Lizbon`un karşı kıyısındaki devasa İsa heykeli (Cristo Rei), Rio De Janerio`dakinin kopyası. Ülkenin, ikinci dünya savaşına girmesini önlediğine inandıkları İsa`ya teşekkür amacıyla dikmişler.

Gülbenkian müzesi ziyaretinde ise, 1869 yılında Üsküdar`da doğan ve 1955`de Lizbon`da ölen petrolcü Kalust Gülbenkian tarihe `Bay Yüzde Beş` olarak geçmiş. Çocukluğunu İstanbul`da geçirdikten sonra hayatına Londra`da devam eden Gülbenkian, İkinci Dünya Savaşı`ndan sonra Irak petroleri üzerinde hak iddia eden şirketler arasındaki ilişkileri düzenlemiş ve Musul petrolerinden ömür boyu aldığı yüzde beş komisyon ile de çok zenginleşmiş. Petrolden kazandığı büyük servet ile de sanat eserleri toplamaya başlamış ve birkaç sene içinde de altı bin civarında parça toplamış. Bu arada İngiltere`de mal varlığına el konulmak istenince Portekiz`e sığınmış. Gülbenkian, 1940 yılında Türkiye`de bir müze açıp bu zengin koleksiyonunu doğduğu topraklara vermek istemiş ama istediği vergi muafiyetleri kabul edilmediği için vakfını Portekiz`de kurmuş. Müze ise ölümünden bir yıl sonra Lizbon`da açılmış. Bugün müzede, başta Rembrandt olmak üzere ünlü ressamların tabloları, Roma, Yunan, Mısır eserleri, el yazması kitaplar, Osmanlı halı ve kilimleri, İznik çinileri, kumaşlar ve işlemler sergileniyor. Vitrinlerde ancak bine yakın parça yer bulabilmiştir.

Proje kapsamında ziyaret ettiğimiz Lizbon şehrinde bulunan Anayasa Mahkemesi, Adalet Akademisi, Yargıtay, Ceza Mahkemeleri tanıtım seminerlerinde de Portekiz adalet sistemini yakından tanıma imkanı bulduk. Portekiz Mahkemeleri çapraz sorgu uygulamasının iyi bir örneğini göstermiştir bizlere. Şöyle ki maddi gerçeğe ulaşma amacı taşıyan yargılamada, avukatın üstlendiği rolün ve dava seyrinde katkısının arttırılabilmesi doğrudan ve çapraz sorgu metotlarının uygulanabilir olması ile mümkündür. Ülkemizde gerek avukatlar gerekse hâkimler duruşmada avukat tarafından sorgu yapılmasına kanunumuz cevaz vermiş olmasına rağmen alışmamış durumdadır. Hatta avukatın sorularını hâkim aracılığı ile iletmesi alışkanlığının devam ettiği görülmektedir. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu` nun 201. maddesi `Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat;

sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerekliğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.” şeklindedir. Madde metninin esasını irdelediğimizde ‘Common Law’ sistemine benzerlikler göze çarpmakta ise de çeşitli farklılıklar mevcuttur. Zira hukuk sistemimizde kovuşturma aşamasında celse hâkim sorgusu ile başlamaktadır. ‘Common Law’ sisteminde ise ceza davasında hâkim tarafsızdır ve sorgu yapması mümkün değildir; ancak istisnai hallerde tanıklara soru yönelmesi mümkündür. 2001 yılında anayasa değişiklikleri ile başlayan ve halen de içinde bulunduğumuz, "Avrupa Birliğine Uyum Süreci" çerçevesinde Türk Hukuk Sistemi tümü ile bir evrim geçirmektedir. Bazı yönleri ile "devrim" niteliğinde olan bu değişim süreci, Türk hukukçularının bildikleri fakat uygulayamadıkları bazı hukuk kurumlarını uygulamaya, duydukları fakat bilmedikleri bazı hukuk kurumlarını da öğrenmeye sevk etmiştir. Doğrudan ve Çapraz Sorgu bu konulardan sadece bir tanesidir. Doğrudan Sorgunun temel amacı, dosyayı hiç bilmeyen, olayı ve sanığını önceden hiç tanımayan bir jürinin; taraf avukatlarının (yani devletin avukatı olan savcı ile, sanığın avukatı olan müdafinin) yüzyıllar içinde gelişmiş katı kurallar sistematığı altında soracakları doğrudan sorularla sanık tarafından işlendiği iddia edilen olayı öğrenmeleri yöntemidir.

Çapraz sorgu ise, tanığa gene olayı hiç bilmeyen jürinin önünde doğrudan sorular olan (ne, nerede, ne zaman, kim, niçin) sorularının sorulmasından sonra karşı tarafın yönlendirici sorular sorarak tanığın güvenilirliğini çürütmesidir. Karşı taraf avukatının tanığı sarsıcı, köşeye sıkıştırıcı, olayı görmüş olamayacağını meydana koyucu veya tanığın taraf tutması için sebepler bulunduğunu düşündüren (yönlendirici) sorular sorması ile ilk duyduğu olay anlatımı konusunda jürinin kuşkuya düşmesini sağlayıcı bir soru sorma yöntemidir. Bu yöntemin Lizbon Mahkemelerinde birebir uygulandığına ve Cumhuriyet Savcılarının da Mahkemelerde daha aktif bir rol üstlendiğine şahit olduk. Bu açıdan Portekiz Çapraz Sorgu Eğitim Seminerinin bizler açısından eğitici, kültürel ve sosyal konularda katkı sağlayıcı bir etkinlik olduğunu ve bizlere güzel izlenimler bıraktığını söyleyebiliriz. Bu sebeple bu eğitim projesinde emeği olan herkese teşekkürler...

Pınar ÖKTEN 125849
Ağrı Cumhuriyet Savcısı

İbrahim KÖSTEKÇİ 39755
Nevşehir Cumhuriyet Savcısı